

**Liitu Kultuurilehe
uudiskirjaga!**

SA KULTUURILEHT
UUDISKIRI

**Tuhanded
sündmused**

Vali. Vaata. Naudi.

kultuur.info

21.07.2017

Perifeeria paralleelmaailmad. Paralleelmaailma perifeeriad

IVAR SAKK

**Rahvusvaheline graafilise disaini näitus „Signaalid perifeeriast“ Tallinna Kunstihoones kuni 13. VIII.
Kuraatorid Elisabeth Klement ja Laura Pappa.**

Juuli esimesel päeval, kui näitus avati, oli väljas tavaline Eesti suveilm halli taeva ja põgusa vihmajärgiga. Tallinna Kunstihoone saalides valitses aga detailiküllane, hedonistlik, isegi mõnevõrra kerglane atmosfäär – nii harv siinse madala taeva all. Konstrueeritud kontseptuaalset sügavmõttelisust, mida on mõnikord natuke raskevõitu alla neelata, oli ka, kuid kuraatorid, autorid ja kujundajad olid osanud selle maskeerida ladinlikuks/hipsterlikuks/boheemlikuks *oh-là-là*-olukorraks, kus disainitööd moodustasid omavahel risoomidega seotud orgaanilise koe. Iga töö on iseseisvalt vaadeldav, aga saab ka toe ja tausta oma naabritelt. Eksponaate ja eksponente on palju, üle saja autori eri maadest. Esindatud on nii vana kui ka uus maailm. Autorite vanus on kolmekümne aasta tuuris. Vanim esineja on hollandlane Karel Martens, sündinud 1939. aastal, kuigi tööde põhjal on peaaegu võimatu tema kõrget vanust ära arvata.

Kuraatorid Elisabeth Klement ja Laura Pappa on „Signaalid perifeeriast“ kokku pannud kui graafiliste disainerite praktikate portfoolio. Näitus esindab ülevaadet disainerite uue generatsiooni tegevusspektrist ning on liigendatud eri saalides paiknevateks „saarteks“: kirjastamine, objektid ja tooted, tüpograafia, muusika ning ruumid-üritused-projektid. See liigendus erineb tublisti klassikalisest graafilise disaini kategooriatest nagu plakat, infograafika, korporatiivne identiteet, raamatukujundus jne. See on galerii nn isetekkelistest praktikatest, mis on võrsunud igapäevatöö kõrvalt – kirest, protestist, hobist, soodumusest, hullusest ja tuhandest muust tegurist, mis disainerit kui tänapäeva konsumeristliku maailma usinat töomesilast on

peibutanud. Tegelikult on sellest nüüd ja siin tihtipeale vormunud nüüdiskunst, mis on koondunud idee väljendamisele, vastandina disainitööle, mis on allutatud kliendi teenindamisele. Ja nagu me teame, on nüüdiskunst olnud tubli teenäitaja näiteks modernismi arengus. See, et modernismist tüdinenud oleme („Peatage Lasnamäe“), ei tähenda, et igal hetkel uue kunsti vajaduse ja võimaluse peaks kahtluse alla seadma.

Postmodernism kui läbiv praktika. Postmodernistliku paradigma kohaselt on mitu näitusetööd lähtunud teisest, kõrvalisest, olmelisest materjalist. Silma jäänud eksponaadiks on Šveitsi kaunimate raamatute konkursi kataloog aastast 2013. Büroo Maximage (David Keshavjee ja Julien Tavelli) on analüüsinud parnassile tõstetud raamatuid lehekülgede kaupa, kuid läbi harjumuspäratu prisma – *layout* on eksponeeritud läbi nelja värvi, läbi dupleksvärvi, läbi hõbeda trüki jne. Raamat oleks justkui asetatud röntgenikiirte alla – ja mida kõike seal ei ilmne! Eestis tavaline komme on esitada trükis paraadbrosüüris tikutoosisuuruse portreena, kust ei tule välja formaat, paberi valik, köite tehnoloogia ega tiraaž. Selles Šveitsi kataloogis, mis esmapilgul tundub täiesti funktsioonivaba, on need andmed olemas.

Perifeerne ehk kõrvaline on olnud graafiliste disainerite suhe ruumiga. Ruum on traditsiooniliselt olnud arhitektide pärusmaa, graafikutel pole sinna asja olnud. Siinsel näitusel mängitakse interjööridel, mis on kujundatud osalejate eneste poolt: suur saal Kaisa Sööt ja Koit Randmäe, tüpoala Ott Metusala, raamaturiulid Ott Kagovere ja Maria Muuk, muusikasaal *fanfare* (Lotte van der Hoef ja Freja Kir). Läbiva mõttelise teljena triumfeerivad Kaisa Söödi risustiilis (soome keeles: *risutyyl*, eesti keeles: roikastiil) stendid ja laudad. Kui võrrelda sisearhitektidega, kes ruumi modelleerivad mahtudega, siis graafikud teevad seda joone ja pinnaga. Näituse kaigastest ehk joontest konstruktsioonid on kui värsked visandid, tõmmatud vaba käe ja pliiatsiga enne lõpliku kavandi valmimist, toored ja samal ajal isiklikud. Ja kes tuleks selle peale, et ekspositsioonilaud vormistada s-tähe kujuliselt: laud on kas ruut, ring või ristkülik, s-täht kui geomeetriline anomaalia tuleks vormikultuurist välja heita.

Kirjastusala raamaturiulid ei ole klassikalised mahulised vormid, vaid pigem ruumis lahti volditud leheküljed. Trükised on hästi vaadeldavad ja kättesaadavad ning ekspositsioon tuletab kibedalt meelde Eesti 25 kaunima raamatu väljapanekut, kus klaaskirstudesse maetud raamatuid huviline ialgi lehitseda ei saa. Muusikasaalis seisavad Hollandi disainibüroo *fanfare* moodulsõrestikud. Needki on sündinud mitte kapitalistliku turu ülepakkumise, vaid pigem alapakkumise tulemusena. Paarist perforeeritud vineerist moodulist saab kokku panna funktsionaalseid komplekte nii eksponaatide ladustamiseks kui ka inimeste istuma paigutamiseks.

Isekujuneva, visandliku ruumi näiteks on saksa disaineri Manuel Raederi puitplaadist istmed, mis on tehtud kunstinäitustest ülejäävast materjalist. OSB-plaadist järjed pole ehk koduinterjööri säravaimad staarid, kuid ajutises näitusekeskkonnas täiesti tublid tegijad.

Prügikastist leitud kirjatüübid. Näituse tüpograafia osakond koondab disainereid teljel Tallinn–Berliin–Haag. Berliini duo Dinamo (Johannes Breyer ja Fabian Harb) on mitme näitusel esitatud fondi autor. Taaskasutus ja alternatiivsus võiksid olla märksõnad, mis nende loomingut iseloomustavad. Inspiratsiooni on saadud 1970ndate kirjaloomingu ääremaadelt, mille esindajad kunagi Letraseti kataloogi õilsatele lehekülgedele ei jõudnud.

Christoph Knothi kompuutergenereeritud fondid astuvad ette näituse seinatekstidena. Klassikalise tüpograafia seisukohalt oksendama ajava vormiga kirjatähed on üllataval kombel täiesti loetavad ning loovad näitusele ja selle trükistele aistitava tausta, mis on segu lewiscarroll'likust jaburusest ja arvutinohekute higinahisust. Ma kahtlustan, et nende fontide valik „Signaalide perifeeriast“ ihukirjadeks sisaldab endas ka väikest soovi irriteerida Eesti rahulolevat disainerkonda. Igal juhul kuulsin näituse avamisel siin-seal sisinat püstiaetud koleduse aadressil.

Eesti noorema põlvkonna tüpograafid Fatype (Anton Koovit), Kirjatehnika (Andree Paat) ja Aimur Takk näitavad oma viimase aja töid, mis haakuvad kenasti eelnimetatud suundumusega, tuues välja huvi unustatud, teisese ja kõrvalise vastu. Kooviti „leitud“ font U8 lebas tekstitahvlitena nelikümmend aastat Berliini idaosa kinnimüüritud metroojaamades liinil U8, kuni see üles pildistati ja digiteeriti. Kirjatehnika font MyMaps Sans on sündinud arvutiprogrammi piirangute (või võimaluste) abil. Aimur Takk vaatleb vanu metallisulega kirjutatud õnnitluskaarte ning samal ajal kaardile trükitud impressumeid.

Näitusel on tunnetatav kogus idealismi. Enamasti väljendub see nooruslikus energias, mille väljenduseks on seinamaalid, mis on tellitud kohaspetsiifiliselt ja mitmelt disainerilt. Eesti autorid on Jan Tomson, Brit Pavelson ja Carl-Robert Kagge. Brit Pavelsoni loodud visuaalid Kadi Estlandi tekstidele on kui Eesti olustiku kvintessents. Kartulisalati maitse tuleb suhu. Need oma käsitöölikus teostuses, kuid kontseptuaalses täpsuses on Eesti märk, mida võiks produtseerida riigi sajanda aastapäeva kampaania raames. „Poeetiline“ võiks olla sõna iseloomustamaks neid plakateid / manifestatsioone / graafilisi lehti. Vähem poeetilised ei ole ka Jan Tomsoni monokroomne seinamaal ja Carl-Robert Kagge lustakas nn infograafika. Positiivsuse järele õhkavas ühiskonnas on neil teostel peale kontseptuaalsuse oma koht esteetilisel tribüünil. Tuju rõõmsaks teevad nad igal juhul.

„Signaalid perifeeriast“ paistab silma läbikomponeeritud sündmustiku poolest. 10. – 13. VII toimusid töötoad, mida juhendasid Bart de Baets, Rustan Söderling, David Külen ja Nora Turato. Üks nädalavahetus, 14. – 16. juuli, oli täidetud loengute, ettekannete ja *performance*'itega. EKA esimese kursuse tudengite satelliitnäitus „Võib-olla, võib-olla mitte“ leidis aset Tallinna Kunstihoone kõrval EKA galeriis. Näitust saadavad selgitavad trükised, hiljem ilmub ka raamat. Kõik eeldused kultuurhariduslikuks sündmuseks on loodud. Kasutagem siis seda!

👁 Post

Views: 74

Kaisa Sööt ja Koit Randmäe on vormistanud eksponeerimislaua s-tähe kujuliselt.

Karel Koplimets

Tallinna Kunstihoone saalides valitseb detailiküllane, hedonistlik, isegi mõnevõrra kerglane atmosfäär. On ka konstrueeritud kontseptuaalset sügavmõttelisust, kuid kuraatorid, autorid ja kujundajad on osanud selle maskeerida ladinlikuks/hipsterlikuks/boheemlikuks oh-là-là-olukorraks.

Karel Koplimets